

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp)

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä 43/2022. Suomessa valmistellaan merkittävintä tekijänoikeuslain uudistusta vuosikymmeniin. Pitkään valmistellun lain uudistus alkaa olla loppusuoralla. Uusi hallituksen esitys on kokonaisuutena oikeansuuntainen, ja aiempaa esitystä enemmän direktiivin tavoitteiden mukainen, mutta sopimussuhteessa heikommassa asemassa olevan, eli tekijän, asemaa tulee laissa entisestään vahvistaa. Oikeudenmukainen tekijänoikeuslaki on selkeä ja tehokas keino parantaa luovien tekijöiden asemaa.

Yhdymme tekijänoikeusjärjestöjen Sanasto ja Kopiosto lausuntoihin, sekä Tekijäfoorumin antamaan lausuntoon. Verkkolähetysdirektiivin osalta yhdymme Kopioston lausuntoon: Hallituksen esitys tekijänoikeuslain muuttamiseksi on edelleenlähettämisen osalta selkeä ja verkkolähetysdirektiivin edellytysten mukainen.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto haluaa muistuttaa päättäjiä luovan työn tekijöiden oikeuksista ja katsoo, että esityksessä tulisi ottaa huomioon seuraavaa:

- Opetuspoikkeaman, tutkimuksen ja tiedonlouhinnan osalta (TekL 14, 14 a ja 13 b §) yhdymme Kopioston ja Sanaston lausuntoihin: Kannatamme sopimuslisenssijärjestelyn säilyttämistä ensisijaisena ratkaisuna ja esitettyä rajoitussäännöstä tiettyjä tilanteita varten. Suomessa on toimivat lisenssiratkaisut teosten ja niiden osien käyttämiseen opetuksessa, ja niillä varmistetaan teosten käyttäjien eli opettajien ja tutkijoiden oikeusturva. Sopimuslisenssin nojalla tapahtuvan käytön ensisijaisuus on hyvä parannus aikaisempaan esitykseen verrattuna.
- 16 g-h §:ssä yhdymme Kopioston ja Sanaston lausuntoihin kaupallisesta jakelusta mm. poistuneiden teosten, uniikkien ja julkistamattomien teosten osalta. Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että kaupallisesta jakelusta poistumisen arviointi ei ole aina yksinkertaista. Tässä viittaamme Sanaston lausuntoon, jossa todetaan, että nykytekniikalla loppuun myydyistä painoksista voidaan ottaa uusia painoksia, mm. uusina digitaalisina e- ja äänikirjaformaatteina, tarvepainatuksina, jotka voivat uudessa muodossaan päätyä kaupalliseen jakeluun, vaikka ne olisivat jo kerran sieltä poistuneet ja loppuunmyyty.
- Uudessa tekijänoikeuslain luonnoksessa ehdotettu parodiaa koskevan rajoitussäännöksen (23 a §) soveltaminen tulisi toteuttaa DSM-direktiivin mukaisesti. Tulisi varmistaa, että jos tekijän yksioikeutta määrätä teoksensa käytöstä rajoitetaan, luovan työn tekijän elanto on vaarassa supistua – se koostuu usein pienistä puroista.
  - Parodiapykälä vaatisi vielä tarkennuksia mm. tekijöiden moraalisten oikeuksien toteutumisen suhteen. Täsmennettävä on muun muassa parodian ulottamista meemeihin. Yhdymme tässä Sanaston ja Kopioston lausuntoihin.
- Pidämme hyvänä, että tekijöiden oikeudesta saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus teostensa käytöstä on esitetty otettavaksi oma säännöksensä tekijänoikeuslakiin (28 a §), jotta sopimuskumppaniinsa nähden yleensä heikommassa asemassa olevat tekijät saavat korvausta koskevissa kysymyksissä selkänjojaa lain nimenomaisesta säännöksestä. Jotta taiteilija voi arvioida saamansa palkkion asianmukaisuuden tai oikeasuhtaisuuden, tulee hänen saada selkeitä tietoja teostensa käytöstä ja kertyneestä tulosta. Korvaus on yleensä oikeasuuntainen, jos se on vähintään

alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen. Jos tietoja ei saada, taiteilija ei voisi arvioida ansiotasonsa kohtuullisuutta. Voidaan todeta, että ilman tietoa ei voi neuvotella.

- Kollektiivinen sopiminen on yksi tapa parantaa tekijöiden neuvotteluasemaa, joten se tulee mainita perustelujen lisäksi myös lakitekstissä.
- Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaan on uudessa esitysluonnoksessa esitetty direktiivin mukaisia parannuksia (30 a § ja 30 b §). Yhdymme tekijänoikeusjärjestö Sanaston kantaan, jonka mukaan “tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa parantavat uudet säännökset noudattavat pääosin DSM-direktiivin tavoitteita, mutta oikeus saada selvitys teoksen hyödyntämisestä tulisi ulottaa koskemaan myös kertakorvauksella oikeutensa luovuttaneita (kirjallisuuden alalla tyypillisesti kääntäjiä)”.
- Kertakorvauksella oikeutensa luovuttaneet luettava mukaan tiedonsaantioikeuden omaaviin tekijöihin.
- Viittaamme myös Sanaston lausunnossaan toteamaan: “Nyt ehdotettu säännös teoksen hyödyntämisestä annettavasta selvityksestä (30 a §) on rajattu koskemaan tilanteita, joissa luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään (rojaltimalliset sopimukset). Tekijän asemaa parantamaan tarkoitetut oikeudet – asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus sekä sopimuksen kohtuullistamismahdollisuus 29 §:n mukaan – eivät käytännössä toteudu, jos tekijällä ei ole mahdollisuuksia arvioida, onko hänen saamansa (kerta)korvaus asianmukainen ja oikeasuhtainen suhteessa teoksen käyttötapaan ja käytön määrään.” Viittaamme ja yhdymme myös Tekijäfoorumin lausuntoon, jossa todetaan (30 a §): “Jotta tekijä voi arvioida, onko hän saanut ehdotetun lain 28 a §:n edellyttämän asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen teoksensa hyödyntämisestä ja onko hänellä oikeus 29 §:n mukaiseen lisäkorvaukseen, on tekijän saatava kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Ilman tietoja korvauksen oikeellisuutta on täysin mahdotonta arvioida. HE:ssä ehdotettu selvitysvastuu koskee vain kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja. Rajaus ei ole direktiivin mukainen.
- 30 a §:n I momentista tulee poistaa kohta: ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.

Ehdotettu muotoilu uhkaa jättää avoimuusvelvoitteen ulkopuolelle paljon teosten hyödyntämistapoja, joilla voi olla tekijälle taloudellista merkitystä. Luovutuksensaaja on voinut hyötyä teoksesta kaupallisesti tai käyttää teosta laajasti, vaikka hyödyntämisestä ei olisi tietynä aikana syntynyt teokseen kohdennettavissa olevaa tuloa. Esimerkiksi digilehden tilaaja maksaa koko lehdestä, eikä tuloa voida kohdistaa yksittäiseen artikkeliin tai kuvaan. Sama koskee suoratoistopalveluja kuten Netflixiä tai Spotify:ta.”

- Oikeudenluovutuksen peruuttamista koskevassa 30 b §:ssä yhdymme Kopioston, Sanaston ja Tekijäfoorumin lausuntoihin ja katsomme, että esitetty rajaus johtaa suuren teosjoukon sulkemiseen peruuttamisoikeuden ulkopuolelle, eikä se edistä teosten saatavuutta markkinoilla, mikä on direktiivin keskeisimpiä tavoitteita, ja tekijän mahdollisuutta ansaita työllään. Peruuttamisoikeuden tulisi koskea kaikkia, mutta sen rajoituksista voisi sopia kollektiivisesti 30 b §:n 4 momentin mukaisesti. Työsuhteiset ja itsensä työllistävät taiteilijat on asetettu keskenään eri asemaan tässä kohdassa esitystä. Tämä tulisi korjata. Työ- ja virkasuhteessa luodut teokset on direktiivin vastaisesti rajattu kokonaan peruuttamisoikeuden ulkopuolelle. Kirjallisuuden kääntäjät eivät yleensä toimi työsuhteissa, mutta asiatekstinkääntäjiä toimii myös työsuhteisina kääntäjinä mm. valtionhallinnon palveluksessa. Myös av-kääntäjiä toimii työsuhteissa esimerkiksi Ylen palveluksessa. Asiatekstinkääntäjät saattavat joskus työsuhteissa kääntää tekstejä, ja av-kääntäjät kääntävät työsuhteissa tekstejä, joiden teoskynnys ylittyy. Tällöin tulee nähdäksemme tarkastella työsuhdetekijänoikeutta. Työnantaja saa tuki käyttöoikeuksia teoksen käyttöön työsuhteen perusteella, mutta muunlaisesta hyödyntämisestä on sovittava erikseen.

- Esitämme 30 b §:n 3 momentista poistettavaksi seuraavaa lausetta: ”Mitä I momentissa säädetään, ei sovelleta työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun teokseen.”
- Lisäksi 30 b §:n I momenttia tulee muuttaa seuraavasti: ”Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ole hyödynnetty tai hyödynnetä kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa...”
- Hyvä uutinen on, että kustannussopimuksia koskevia pykäläiä ei enää esitetä poistettavaksi viimeisyksyisen esitysluonnoksen tapaan. Yhdymme Sanaston lausuntoon, jossa tekijänoikeuslain 31 § (Kustannussopimus), 32 § (Painoksen julkaiseminen), 33 § (Julkaisemiseen liittyvät velvollisuudet), 34 § (Julkaisematta jättäminen), 35 § (Painoksen ja tilityksen tiedot), 36 § (Uusi painos) ja 37 § (Tekijän oikeus julkaista teos) esitetään jätettäväksi voimaan muuttamattomina.
- Yhdymme ns. arvokuilukysymyksen ja verkkosisällönjakopalveluiden vastuun ja 55 j §:n osalta Sanaston, Kopioston ja Tekijäfoorumien lausuntoihin:
  - Ehdotettu 55 j §, jonka mukaan tekijälle voisi syntyä velvollisuus suorittaa hyvitystä palveluntarjoajalle ja käyttäjälle perusteettoman eston tai poiston yhteydessä, tulisi poistaa DSM-direktiiviin perustamattomana kokonaan. Vastaavaa ei sisälly muiden direktiivin jo implementoineiden valtioiden lainsäädäntöön, joten säännös asettaisi tekijät Suomessa eri asemaan kuin muissa direktiivin implementoineissa maissa.

Muuta

Direktiivissä mainittu sovittelu- tai riidanratkaisuelin puuttuu esityksestä. Esityksessä todetaan, että viranomaisvalvonnan osalta uuden tehtävän antaminen olemassa olevalle viranomaiselle tai uuden viranomaisen perustaminen voisi tulla kyseeseen. Valvonta- ja raportointi on tärkeää, sillä jos se ei toimi, ja riidanratkaisua ei voida toteuttaa, ei kohtuullista korvaustakaan voida kenties saavuttaa.

Lakiesitys on nyt pilkottu kahteen osaan, ja ensimmäisessä vaiheessa säädetään direktiivien edellyttämät muutokset. Muut kansalliset lainmuutostarpeet on siirretty myöhempään jatkovalmisteluun. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto katsoo, että myös jatkovalmistelu etenee vauhdikkaasti direktiivin täytäntöönpanon jälkeen tekijöiden etu huomioiden.

Esimerkkinä kansallisesta valmistelusta Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto haluaa kiinnittää huomiota vielä siihen, että vaikka tähän hallituksen esitykseen ei ole otettu mukaan e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainauskorvausta, jatkossa kansallisessa valmistelussa on erittäin tärkeää, että myös e-kirjat ja e-äänikirjat saataisiin lakiuudistuksen myötä lainauskorvauksen piiriin. Tekijöille, kuten kääntäjille, on erittäin tärkeää, että se etenee omana erillisenä hankkeenaan selvityshenkilön asettamisen myötä. Teknologianeutraali lainauskorvaus mahdollistaa jatkossa oikeudenmukaisemman korvauksen kirjallisuuden tekijöille. Kiitämme eduskuntaa e- ja äänikirjojen lainauskorvaukseen jo osoitetuista resursseista. Nyt vastaava kirjaus tulisi vielä saada osaksi suomalaista tekijänoikeuslainsäädäntöä.

Oikeudenmukainen tekijänoikeuslaki on selkeä ja tehokas keino parantaa luovien tekijöiden asemaa, ja toivotamme kansanedustajille menestystä lain viimeistelyssä.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n puolesta
Helsingissä 18.5.2022

Jenni Kaven
va. toiminnanjohtaja

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry.
puh. 044 3445 205
jenni.kaven@sktl.fi
sktl@sktl.fi

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) on kääntäjien ja tulkkien aatteellinen etujärjestö, joka edustaa monipuolisesti käänös- ja tulkkausalalla toimivia ammattilaisia: kirjallisuuden kääntäjiä, asiatekstinkääntäjiä, avkääntäjiä, tulkkeja sekä kääntämisen ja tulkkauksen opettajia ja tutkijoita. Jäseniä liitossamme on noin 1750.